

Kerkordewijzigingen “Veilige kerk”

In deze tekst treft u eerst een korte samenvatting aan van de betreffende kerkordewijzigingen. Daarna treft u het voorstel aan dat het Generale College voor de Kerkorde heeft geformuleerd en dat besproken is in de generale synode.

Toelichting / Samenvatting

De Protestantse Kerk wil een veilige kerk zijn. De generale synode heeft daarom in november 2022 aan het Generale College voor de Kerkorde (GCKO) gevraagd voorstellen te doen voor twee regelingen:

- een regeling voor het aanstellen van vertrouwenspersonen
- een regeling die de verplichting inhoudt dat in de gemeenten van de kerk predikanten, kerkelijk werkers en ook vrijwilligers / ambtsdragers die met kwetsbare mensen werk of een leidinggevende taak hebben, een Verklaring omtrent het gedrag overleggen (VOG).

In de generale synode van 22 april is hierover een aantal besluiten genomen. Centraal daarin staat een nieuwe **generale regeling 16, Veilige gemeente**. In artikel 1 van deze generale regeling wordt het uitgangspunt voor kerkenraden geformuleerd:

“De kerkenraad stimuleert het gesprek in de gemeente om gezamenlijk zorg te dragen voor een klimaat waarin ieder zich veilig kan voelen.”

De rest van de generale regeling 16 beschrijft hoe een kerkenraad dat dient te doen:

- artikel 2 gaat over de Verklaring omtrent het verdrag (VOG)
- artikel 3 gaat over het aanstellen van vertrouwenspersonen.

De synode heeft deze regeling op 22 april 2023 vastgesteld, maar ook bepaald dat de regeling pas in werking kan treden nadat kerkenraden en classicale vergaderingen hun mening hebben kunnen geven over de ordinantiewijzigingen die nodig zijn als verankering van de nieuwe generale regeling 16.

Hierna treft u het voorstel van het GCKO aan (Rapport “Veilige kerk in de kerkorde”), zoals dat door de generale synode is besproken en aanvaard:

- De tekst van de nieuwe generale regeling 16 treft u aan in paragraaf 2.5.
- De noodzakelijke ordinantiewijzigingen staan in paragraaf 3.3. De nieuwe tekstdelen zijn steeds vet afgedrukt.

Aan u wordt dus gevraagd om uw mening te geven over de wijzigingen in de ordinanties en daarin **mee te wegen de tekst van de nieuwe generale regeling 16**. Ook daar mag u dus uw mening over geven.

Veilige kerk in de kerkorde

1 Inleiding

De generale synode heeft in november 2022 besloten:

Het GCKO te verzoeken aan de generale of kleine synode een voorstel te doen voor:

- a) een regeling die classes verplicht tot de aanstelling van een gemengd team van gekwalificeerde vertrouwenspersonen dat voor elke gemeente toegankelijk moet zijn dan wel een regeling die gemeenten verplicht tot aanstelling van gekwalificeerde vertrouwenspersonen per gemeente of ring van gemeenten;
- b) een regeling die de verplichting inhoudt dat predikanten en kerkelijk werkers, verbonden aan een gemeente, alsmede vrijwilligers / ambtsdragers die met kwetsbare mensen werken of leidinggevende taken hebben, een verklaring omtrent het gedrag (VOG) overleggen, waarbij ook het gesprek over het onderwerp 'veilige kerk' gevoerd wordt.

Het GCKO is van oordeel dat het niet nodig en niet zinvol is om uitgebreide regelingen op te nemen in de ordinanties. Het stelt daarom een nieuwe generale regeling 16 voor waarin een en ander nader wordt uitgewerkt. In de ordinanties kan dan worden volstaan met verwijzing naar deze generale regeling.

2 Generale regeling 16

2.1 Gesprek in de gemeente

Het GCKO stelt voor om te beginnen met een algemeen artikel over het noodzakelijke gesprek in de gemeente over 'veiligheid' om gemeenteleden bewust te maken van risico's en attent te maken op signalen.

Art. 1 Algemeen

1. **De kerkenraad stimuleert het gesprek in de gemeente om gezamenlijk zorg te dragen voor een klimaat waarin ieder zich veilig kan voelen.**

Dit op zich korte artikel is het meest wezenlijk. Een klimaat waarin ieder zich veilig voelt kan alleen ontstaan als mensen zich bewust zijn van wat grensoverschrijdend gedrag is en wat anderen als grensoverschrijdend gedrag kunnen ervaren. Een gedragscode voor medewerkers kan daarbij behulpzaam zijn.

2.2 Verklaringen omtrent het gedrag (VOG)

Het GCKO merkt op dat VOG's gegeven worden voor verschillende profielen. Voor bijvoorbeeld penningmeesters kan een VOG met het profiel Financiën worden gevraagd. In het kader van Veilige Kerk gaat het om het profiel Personen: de omgang met jeugd en/of de omgang met kwetsbare personen. Het GCKO gaat ervan uit dat alleen dit profiel is bedoeld, zoals ook wel blijkt uit de toevoeging bij het spreken over de VOG het gesprek over veilige kerk moet worden gevoerd.

Deze VOG kan door vrijwilligers gratis worden aangevraagd bij Justis. De gemeente kan iemand hiervoor aanmelden. Betrokkene krijgt dan een mail met een link waarmee de VOG kan worden aangevraagd.

Predikanten en kerkelijk werkers en andere beroepskrachten kunnen niet van deze regeling gebruik maken. Het ligt voor de hand dat de gemeente de hiermee gemoede kosten voor haar rekening neemt.

In het besluit is sprake van vrijwilligers/ambtsdragers die met kwetsbare mensen werken of leidinggevende taken hebben.

Het GCKO leest hieruit dat alle ambtsdragers, ook als omgang met kwetsbare personen niet rechtstreeks tot het takenpakket behoort, een VOG met profiel Personen moeten overleggen. Binnen het GCKO is de vraag besproken of in alle gevallen het ontbreken van een VOG moet leiden tot uitsluiting van betrokkene voor het ambt of voor een functie waarvoor die verklaring vereist zijn. Heeft de kerkenraad niet een eigen verantwoordelijkheid om te bezien of het gemis van de verklaring overkomelijk is? Het GCKO is van oordeel dat dit geen begaanbare weg is. Niet alleen geeft het synodebesluit hiervoor geen ruimte, ook kan niet van kerkenraden worden gevraagd om een zaak die tot weigering van de VOG leidt te gaan onderzoeken. Het zou ook een verkeerd signaal zijn: de kerk eist een VOG maar geeft de ruimte om het oordeel van de rechter naast zich neer te leggen. Bovendien, er zijn in de gemeente vele taken waarin iemand zijn gaven kan inzetten buiten de door het ontbreken van de verklaring niet openstaande ambten en functies.

2.3 Gesprek met beoogde ambtsdragers/vrijwilligers

Het GCKO merkt op dat een VOG alleen maar verklaart dat er (in Nederland) geen justitiële veroordeling is die belemmerend is voor de omgang met jeugd en/of kwetsbare personen. Het is daarom van belang dat bij het gesprek dat plaats vindt voordat de VOG wordt aangevraagd expliciet de vraag wordt gesteld of er zaken zijn uit het verleden, die een belemmering kunnen zijn voor het uitoefenen van de functie/het ambt.

Het GCKO heeft overwogen dat "lopende" tuchtmaatregelen van de kerk (schorsing en ontzetting) uiteraard ook een belemmering kunnen zijn en heeft de vraag gesteld of en zo ja, hoe kerkenraden op de hoogte moeten worden gesteld van tuchtmaatregelen, wanneer betrokken naar een andere gemeente verhuist. Het GCKO ziet hierbij nogal wat haken en ogen en doet daarom (op dit moment) geen voorstel en volstaat met het vermelden van bedoeld gesprek.

2.4 Vertrouwenspersonen

Wat betreft de vertrouwenspersonen sluit het GCKO zich aan bij wat ter zake door de Stichting Veilige Kerk (waarin de kerk participeert) is opgesteld.

Op enkele punten doet het GCKO een afwijkend voorstel:

- In lid 3 wordt gesproken over benoeming voor drie jaar; het GCKO stelt de in de kerk gebruikelijke periode van 4 jaar voor.
- Bij de taakomschrijving in lid 5 wordt onder de punten a en b gesproken over klagers. Dat is te nauw geformuleerd. Op de website van de kerk staat:
Gemeenteleden kunnen bij vertrouwenspersonen terecht met hun verhaal, vragen, vermoedens en meldingen.

Verhalen en vragen hoeven nog geen klacht te zijn.

Verder wordt gesproken over begeleiding in overleg met en evt. onder advisering van het Meldpunt SMPR. Dit suggereert een professionele begeleiding. En dat is niet de taak van de vertrouwenspersoon waar de kerk het oog op heeft. Op de website van de kerk wordt niet gesproken over begeleiding maar over luisteren en ondersteunen. Het GCKO sluit zich daarbij aan.

Tekst Veilige Kerk	Voorstel
<p>De vertrouwenspersoon</p> <p>a. functioneert als eerste aanspreekpunt voor klagers; in overleg en eventueel onder advisering van het Meldpunt SMPR kan de vertrouwenspersoon de klager gedurende het traject begeleiding bieden;</p> <p>b. adviseert klager over een eventueel vervolgtraject</p>	<p>De vertrouwenspersoon</p> <p>a. biedt een luisterend oor aan degenen die met verhalen, vragen of meldingen bij hem of haar komt;</p> <p>b. adviseert over eventueel te nemen stappen en ondersteunt de persoon daarbij.</p>

Ter synode is de vraag gesteld of vertrouwenspersonen wel uit de gemeente zelf moeten komen. Er werd gewezen op de spanning tussen noodzakelijke nabijheid en even noodzakelijke distantie. Gepleit werd voor vertrouwenspersonen in ringverband. Het GCKO is van oordeel dat dit aan het oordeel van de kerkenraad kan worden overgelaten en stelt voor dat de kerkenraad al of niet in samenwerking met naburige wijkgemeenten vertrouwenspersonen benoemt.

Om de onafhankelijkheid te borgen vervult de vertrouwenspersoon geen andere functie in de gemeente waarvoor bedoelde verklaringen vereist zijn. Het GCKO heeft daarbij zich de vraag gesteld of ook huisgenoten van een vertrouwenspersoon een dergelijke functie niet mogen hebben. Immers, een klacht kan zich dan ook richten tegen die huisgenoot. Het GCKO is van oordeel dat dit geen bezwaar hoeft te zijn. In een dergelijk geval kan iemand zich richten tot de andere vertrouwenspersoon. Uiteraard moet de vertrouwenspersoon degene die hem of haar benadert doorverwijzen als de vertrouwenspersoon een bijzondere band heeft met degene wiens gedrag in het geding is.

2.5 Voorstel GR

Het GCKO stelt als nieuwe generale regeling voor:

<p>Generale regeling 16 Veilige gemeente</p> <p>Art. 1 Algemeen</p> <p>1. De kerkenraad stimuleert het gesprek in de gemeente om gezamenlijk zorg te dragen voor een klimaat waarin ieder zich veilig kan voelen.</p> <p>Art. 2 Verklaring omtrent gedrag</p> <p>1. Met het oog op de in art. 1 bedoelde veiligheid voert de kerkenraad met personen met een leidinggevende positie in de gemeente en met anderen die namens de kerk omgaan met personen in een kwetsbare positie een gesprek over eventuele belemmeringen en vraagt de kerkenraad van hen een verklaring omtrent gedrag, afgegeven namens het ministerie van Justitie en Veiligheid.</p> <p>2. Tot de in lid 1 bedoelde personen behoren in ieder geval:</p> <p>a. alle ambtsdragers</p> <p>b. alle anderen die namens de gemeente pastorale taken hebben</p> <p>c. functies waarin men op zo'n regelmatige basis (bege)leiding geeft aan minderjarigen of kwetsbare mensen dat er een persoonlijke band kan ontstaan</p> <p>d. functies waarin men herhaaldelijk als enige volwassene samen is met minderjarigen of kwetsbare mensen</p>

- e. vertrouwenspersonen als bedoeld in art. 3
  - f. overige functies waarbij de genoemde verklaring door de kerkenraad een zinvol preventief middel wordt geacht
3. De kerkenraad maakt de lijst bekend van de functies waarvoor – naast de ambten – de in lid 1 bedoelde verklaring moet worden overgelegd.
  4. De kerkenraad draagt zorg voor de aanvraag van de verklaring.
  5. Niemand kan werkzaam zijn in een ambt of een van de in lid 3 bedoelde functies zonder de in lid 1 bedoelde verklaring of als sprake is van een belemmering als bedoeld in lid 1.

Art. 3 Vertrouwenspersonen

1. De kerkenraad stelt – al of niet in samenwerking met andere (wijk)gemeenten – ten minste een man en een vrouw aan als vertrouwenspersoon. Zo nodig bemiddelt de classispredikant bij het vormen van een samenwerkingsverband.
2. De vertrouwenspersoon heeft binnen de (wijk)gemeente geen andere functie waarvoor de verklaringen als bedoeld in artikel 2-1 vereist zijn.
3. De vertrouwenspersoon wordt aangesteld voor vier jaar. Deze periode kan telkens worden verlengd en kan zowel door de kerkenraad als door de vertrouwenspersoon tussentijds worden beëindigd.
4. De kerkenraad draagt er zorg voor dat de namen en contactgegevens van de vertrouwenspersonen in de gemeente bekend zijn
5. De vertrouwenspersoon
  - a. biedt een luisterend oor aan degenen die met verhalen, vragen of meldingen met betrekking tot de veiligheid in de gemeente bij hem of haar komt;
  - b. adviseert over eventueel te nemen stappen en ondersteunt de persoon daarbij;
  - c. geeft gevraagd en ongevraagd advies aan de kerkenraad rond gesignaleerde knelpunten en preventie activiteiten;
  - d. heeft jaarlijks overleg met de kerkenraad danwel met het samenwerkingsverband als bedoeld in lid 1 en legt daarbij verantwoording af middels een geanonimiseerd jaaroverzicht;
  - e. stimuleert de kerkenraad en alle personen die betrokken zijn bij jeugdtaken te werken volgens het Stappenplan Veilig Jeugdwerk.
6. De kerkenraad draagt zorg voor adequate scholing van vertrouwenspersonen, aan het begin van en tijdens het functioneren als vertrouwenspersoon.

3 Ordinanties

3.1 Ambtsdragers

Bijzondere aandacht vraagt nog de verkiezing van ambtsdragers. In ord. 3-6-1 is bepaald: Verkiesbaar zijn de stemgerechtigden die de status van belijdend lid hebben, dan wel bij de bevestiging - met inachtneming van ordinantie 9-4-1 en 2 – onder de belijdende leden kunnen worden opgenomen.

Nadere voorwaarden worden niet gesteld. Ook verder in de procedure heeft de kerkenraad weinig mogelijkheden om in te grijpen: als iemand is voorgedragen en daarom op de lijst is geplaatst en vervolgens wordt verkozen, is de kerkenraad gehouden die verkiezing als feit te

aanvaarden. Hoe kan in het naar verwachting zeldzame geval dat er belemmeringen zijn als bedoeld in GR 16-1-5, alsnog worden ingegrepen?

Bij deze vraag spelen twee aspecten: wanneer het verleden van een gemeentelid een verhindering is voor de bevestiging als ambtsdrager, kan betrokkene niet bevestigd worden. Tegelijkertijd is het niet de bedoeling dat de kerkenraad deze verhindering meedeelt aan de gemeente. Het GCKO ziet als enige oplossing dat betrokkene zelf – die immers weet of hij of zij een strafblad heeft, dan wel wanneer uit het gesprek blijkt dat aan betrokkene een tuchtmaatregel is opgelegd de verkiezing niet aanvaardt. De kerkenraad zal betrokkene bij de vraag of deze de verkiezing aanvaardt, moeten wijzen op het feit dat de verklaring omtrent het gedrag van het ministerie vereist is en dat in het gesprek met de beoogde ambtsdrager moet blijken, dat er geen ander belemmering (met name: een tuchtmaatregel) is. Nu het begrip “belemmering” niet volledig vastligt heeft de kerkenraad wel enige vrijheid bij de bepaling of omstandigheden een “belemmering” opleveren (en met name of iedere tuchtmaatregel een belemmering oplevert). Richtsnoer daarbij is, dat incidenten een belemmering opleveren, als ze van zodanige ernst zijn, dat redelijkerwijze mag worden verwacht, dat zij bij een strafrechtelijke veroordeling een blokkade zouden vormen voor afgifte van de verklaring omtrent het gedrag.

Het GCKO erkent dat er een spanning bestaat tussen de belijdenis dat de roeping door de gemeente een roeping van Christuswege is (art. V-4) en de constatering dat de roeping bijvoorbeeld vanwege een belemmering niet kan/mag worden opgevolgd. Toch is er naar het oordeel van het GCKO geen andere weg.

Naar het oordeel van het GCKO kan niet worden volstaan met de bepaling van GR 16-2-5. Waar de verkiezing zo precies geregeld is, kan de generale regeling daar niet op ingrijpen. Tegelijkertijd wil het GCKO niet uitgebreid in de ordinantietekst aandacht geven aan deze naar verwachting uitzonderlijke situatie. Het stelt daarom voor om in ord. 3-6-9 naar deze regel te verwijzen.

3.2 Kerkenraad

In GR 16-1-1 wordt de zorg voor een veilig klimaat als taak van de kerkenraad verwoord. Op zich is dat voldoende. In ord. 4-7-1 wordt als algemene bepaling opgenomen dat de kerkenraad tot taak heeft (naast genoemde taken) *het verrichten van alles wat verder naar de orde van de kerk van hem wordt gevraagd*, dus ook wat in GR 16 wordt opgedragen. Toch acht het GCKO het wenselijk – omdat het niet om een ‘rest-taak’ gaat, de taak expliciet in ord. 4-7-1 op te nemen.

3.3 Voorstel ordinanties

Ord. 3-6-9

Indien geen bezwaren zijn ingebracht of de ingebrachte bezwaren ongegrond zijn bevonden, vindt - met inachtneming van het in ordinantie 9-5-4 bepaalde - de bevestiging dan wel bij aansluitende hervervkiezing de verbintenis plaats in een kerkdienst met gebruikmaking van een daarvoor bestemde orde. De bevestiging kan onder handoplegging geschieden	Indien geen bezwaren zijn ingebracht of de ingebrachte bezwaren ongegrond zijn bevonden en niet is gebleken van een verhindering als bedoeld in generale regeling 16-2-5 , vindt - met inachtneming van het in ordinantie 9-5-4 bepaalde - de bevestiging dan wel bij aansluitende hervervkiezing de verbintenis plaats in een kerkdienst met gebruikmaking van een daarvoor bestemde orde. De bevestiging kan onder handoplegging geschieden
---	--

Voorstel ord. 4-7-1:

De kerkenraad heeft tot taak:

- de zorg voor de dienst van Woord en sacramenten
- het leiding geven aan de opbouw van de gemeente in de wereld;
- de zorg voor de missionaire, diaconale en pastorale arbeid en de geestelijke vorming;
- **de zorg voor een veilig klimaat in de gemeente, met inachtneming van generale regeling 16;**
- het vaststellen van het beleidsplan ter zake van het leven en werken van de gemeente;
- het opzicht over de leden van de gemeente voor zover hem dat door de orde van de kerk is opgedragen;
- de zorg voor de vermogensrechtelijke aangelegenheden van de gemeente;
- het in samenwerking met andere gemeenten bevorderen van de vitaliteit van de betrokken gemeenten en in stand houden dan wel verkrijgen van formatieplaatsen van voldoende omvang voor predikanten;
- het bevorderen ter plaatse van de gemeenschap van de kerken;
- het bespreken van zaken die door de classicale vergadering worden of zijn behandeld;
- het vaststellen van de regelingen ten behoeve van het leven en werken van de gemeente;
- het verrichten van alles wat verder naar de orde van de kerk van hem wordt gevraagd.

4 Ingangsdatum/Overgangsbepaling

Het GCKO stelt voor de generale regeling vast te stellen maar pas te laten ingaan nadat de voorgestelde ordinantiewijzigingen zijn vastgesteld. De generale regeling kan dan als achtergrondinformatie bij de vraag om consideratie worden meegezonden.

Het is duidelijk dat niet iedereen die daarvoor in aanmerking komt op de ingangsdatum van de generale regeling al de vereiste verklaring heeft. Voor art. 2-5 (Niemand kan werkzaam zijn in een ambt of een bedoelde functie zonder de in lid 1 bedoelde verklaring) is daarom een overgangsbepaling nodig.

Het GCKO stelt daarom bij de generale regeling een overgangsbepaling voor als volgt:

Voor ambtsdragers en degenen die een functie vervullen waarvoor de in art. 2.1 bedoelde verklaring noodzakelijk is, wordt de verklaring zo spoedig mogelijk aangevraagd. Art. 2-5 treedt in werking op ... [een jaar na inwerkingtreding van de generale regeling]

Uiteraard: indien ord. 3-6-9 niet in tweede lezing wordt vastgesteld, zal moeten worden gezien wat dit voor generale regeling 16 betekent.